

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департмана за последипломске студије број 4-194/2021 од 29.10.2021. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Весне Вукановић-Думановић, под називом **Могућности примене савременог концепта и алата менаџмента знања у предузећима у Републици Српској**, о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и докторској дисертацији

Весна Вукановић Думановић, мастер инжењер менаџмента, рођена је 30.11.1988. године у Требињу, где је завршила основну и средњу школу. Основне студије завршила је 2011. године на Факултету за инжењерски менаџмент, Универзитета Сингидунум. Мастер студије на студијском програму Инжењерски менаџмент завршила је 2012. године. Од 2008. до 2010. године била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Од стране фондације „Др Милан Јелић“ награђена је 2011 године. Од септембра 2015. године запослена је у компанији Мтел ад Бања Лука, као сарадник за унапређење продаје. Говори енглески и немачки језик.

Кандидаткиња има објављен рад Measuring the Effects of Automatic Replenishment on Product Availability in Retail Stores, (G. Avlijaš, V. Vukanovic-Dumanovic, M. Radunovic), Sustainability, ISSN: 2071-1050, Volume 13, Issue 3, pp. 1391, 2020. и рад је категорије **M22** (КОБСОН база, импакт фактор за 2020. годину је 3.251). Рад је доступан на следећем линку: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/3/1391>.

Остали објављени радови:

- V. Vukanovic, G. Avlijaš, S. Jokić, After action review as a tool for implementation of the knowledge management program, Ekonomika, Vol. 68, No. 1, 2022, ISSN 1451-1975, **M51**

Докторска дисертација кандидаткиње Весне Вукановић-Думановић је урађена на укупно 164 стране, од чега 12 страна чине прилог и списак литературе. Списак литературе обухвата 105 референци које чине научни радови, књиге, зборници радова и електронски извори. Уз основни текст дисертација садржи и 47 слика и 29 табела.

Докторска дисертација кандидаткиње Весне Вукановић-Думановић је била подвргнута провери софтвером за установљивање преклапања/плагијаризма (iThenticate Plagiarism Detection Software). *Укупан процентуални износ запажених преклапања износи око 7% дисертације.*

2. Предмет и циљ истраживања

Предмет истраживања дисертације је теоријско и практично истраживање менаџмента знања на простору Републике Српске, као појма и процеса, са фокусом на значај имплементације програма менаџмента знања у организацијама у служби достизања организационих и индивидуалних циљева. Имајући у виду да је концепт менаџмента знања у организацијама на простору Републике Српске недовољно примењен, истраживање се базирало и на оним факторима пословања који се доводе у везу са могућностима примене програма менаџмента знања. Анализом резултата истраживања, описане су и баријере које се могу јавити приликом имплементације алата из програма менаџмента знања.

Иако се у литератури може пронаћи већи број алата које организације могу користити како би ефикасно управљале знањем, мало је доступних упутстава која прате процес имплементације истих. У том смислу, предмет ове дисертације је и анализа доступних алата из програма менаџмента знања са посебним освртом на After Action Review алат и могућностима примене истог на подручју Републике Српске. Полazeћи од опште дефиниције знања, кроз дефинисање процеса, алата и кључних фактора менаџмента знања, упоредо са теоријским налазима, у раду су презентовани и резултати истраживања у организацији Мтел, у виду студије случаја.

С обзиром на чињеницу да имплементација наведеног програма није једноставан подухват, примарни циљ дисертације био је развој модела и идентификовање фактора који се директно доводе у везу са степеном успешности имплементације програма менаџмента знања. Извесно је да ће алати који омогућавају ефикасну примену програма менаџмента знања добијати све већи значај. У складу са тим, секундарни циљ ове дисертације био је дефинисање појединих метода, технолошког и нетехнолошког типа, за које је процењено да се могу показати као изузетно ефикасне. Анализирајући један од ефикаснијих алата програма менаџмента знања, очекује се да резултати привуку пажњу стручњака из ове области и подстакну даља истраживања на ту тему.

3. Хипотетички оквир истраживања

За потребе истраживачког процеса дефинисана је следећа основна хипотеза:

X: Примена савременог концепта и алата менаџмента знања може допринети бољим пословним резултатима.

На основу истраживања литературе и претходне анализе података постављене су следеће помоћне хипотезе:

X1: Колаборација је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X2: Поверење је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X3: Степен у којем је организација окарактерисана као 'организација која учи' је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X4: Мотивација запослених је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X5: Иницијатива је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X6: Поддршка топ менаџмента је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X7: Поддршка информационих технологија је фактор који у значајној мери опредељује успешност процеса менаџмента знања.

X8: Процеси менаџмента знања могу допринети бољем организационом учењу.

X9: Организационо учење има значајан утицај на пословне перформансе.

На основу утврђених хипотеза дефинисана су и главна истраживачка питања: Да ли и у којој мери колаборација утиче на успешност процеса менаџмента знања? Да ли и у којој мери поверење утиче на успешност процеса менаџмента знања? Да ли и у којој мери способност организационог учења утиче на успешност процеса менаџмента знања? Да ли и у којој мери иницијатива утиче на успешност процеса менаџмента знања? Да ли и у којој мери подршка топ менаџмента утиче на успешност процеса менаџмента знања? Да ли и у којој мери подршка информационих технологија утиче на успешност процеса менаџмента знања? Коначно, да ли организациони фактори утичу на процесе менаџмента знања? Да ли процеси менаџмента знања доприносе организационом учењу? Да ли организационо учење може утицати на пословне перформансе?

4. Методологија истраживања

У истраживању је примењена метода анализе на предефинисаном скупу домаће и стране литературе у циљу утврђивања делокруга проблема, од појма менаџмента знања, преко фактора успешности имплементације, па све до метода и техника. За одређивање фактора успешности наведених у литератури који могу важити у организацијама у Републици Српској коришћена је дедуктивна метода. За сагледавање проблема избора кључних индикатора мерења развијености менаџмента знања, кроз пример истраживања у организацији Мтел Бања Лука коришћена је метода студије случаја и индуктивна метода.

У циљу прикупљања исказа, искустава и ставова, у главном истраживању примењена је метода упитника. Анкете су дистрибуиране запосленима у организацијама са подручја Републике Српске у циљу прикупљања примарних података о ставовима у погледу степена присутности кључних фактора из програма менаџмента знања у поменутим организацијама. У процени одговора на питања употребљена је петостепена Ликертова скала. Обрада прикупљених података реализована је уз помоћ статистичког софтвера СПСС. За статистичку обраду података и испитивање постављених хипотеза коришћена је корелациона и вишеструка регресиона анализа.

5. Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација се састоји од шест поглавља. У уводном делу дефинисани су предмет и полазиште истраживања, значај и актуелност проблема, циљеви истраживања, постављене су истраживачке хипотезе и наведена истраживачка методологија.

У другом поглављу, **Управљање знањем као фактор стицања и одрживости конкурентске предности**, дата је широка дескрипција знања као појма, а затим представљена улога знања у савременој економији. У складу са тим, дефинисане су различите фазе животног циклуса знања. Указано је на неопходност постојања системског приступа у процесу управљања знањем. Обзиром да је у фокусу менаџмента знања управо човек, у овом делу представљени су ефекти синергије менаџмента знања и менаџмента људских ресурса.

У трећем поглављу, **Процес имплементације програма менаџмента знања** описане су појединачне фазе у процесу имплементације програма менаџмента знања, чије разумевање је неопходно пре приступа анализи самих алата из програма менаџмента знања. Дефинисана је улога појединих фактора који могу утицати на ефикасност овог процеса. Кроз анализу студије случаја у организацији Мтел, приказана је улога знања у постизању организационих циљева, личних циљева запослених и конкурентске предности.

У оквиру истог поглавља иницирана су питања улоге мотивације, информационих технологија, али и постојања организације која учи, која су касније била један од основа за дефинисање посебних хипотеза. Представљени су технолошки и нетехнолошки алати, као и бенефити које организације могу очекивати, након имплементације истих. Кроз студију случаја организације Мтел, описан је значај колаборације, подршке топ менаџмента, поверења, као и улога информационих технологија у остваривању пословних резултата, што је касније истражено кроз основну и помоћне хипотезе.

У четвртом поглављу под називом **Afer Action Review** као алат за имплементацију програма менаџмент знања представљен је принцип, основна својства, бенефити и модел овог алата. Посебно је разматран значај организационог учења, из успеха и неуспеха, као и утицај учења на развој организације. Студијом случаја у организацији Мтел, описан је значај поверења, иницијативе и подршке топ менаџмента, у процесу имплементације програма менаџмента знања, што је касније у раду дало значајан допринос анализи помоћних хипотеза рада.

У петом поглављу, **Истраживање кључних фактора у процесу имплементације програма менаџмент знања у Републици Српској** представљен је модел и резултати статистичке обраде примарних података прикупљених методом упитника, као и њихова детаљна интерпретација. Полазне претпоставке и предложени модел засновани су на постојећој литератури из области менаџмента знања. Циљ је била идентификација свих релевантних фактора који могу допринети ефикасној имплементацији програма менаџмента знања. Поглавље сумира теоријске закључке изведене из студије случаја и ранијих истраживања и пореди са примарним истраживањем фактора кроз дискусију и сумирање резултата.

У последњем поглављу, **Закључак**, изведени су закључци претходно реализованих истраживања и целокупне дисертације. Након закључка у наредним поглављима наведена је коришћена **Литература и Прилози**. **Листе табела и слика** дате су пре уводног дела, на самом почетку дисертације.

6. Постигнути резултати и научни допринос докторске дисертације

Основни резултат докторске дисертације представља модел који успоставља везу између организационих фактора, процеса менаџмента знања и организационих перформанси. Предложени модел тежи да одреди оне организационе факторе којима предузећа у Републици Српској требају посветити највише пажње приликом имплементације програма менаџмента знања, како би тај процес дао најбоље резултате у погледу унапређења организационог учења и последично унапређења организационих перформанси.

Као независне варијабле предложеног модела одабране су: (1) колаборација, (2) поверење, (3) концепт организације која учи, (3) мотивација, (4) иницијатива, (5) подршка топ менаџмента и (6) подршка информационих технологија. Базни модел груписао је независне варијабле у организационе факторе, а зависне у процесе менаџмента знања, организационе перформансе и учење. Најпре је извршена корелациона, а након тога и регресиона анализа како би се утврдио утицај организационих фактора на процесе, организационе перформансе и учење.

Полазне претпоставке испитане су најпре кроз преглед литературе, а затим и верификацију предложеног модела, чиме су потврђене постављене све помоћне хипотезе (X1 – X9). Последишно доказан је утицај организационих фактора на процесе менаџмента знања и организационе перформансе, чиме је доказана и главна хипотеза. Корелациона анализа показала је да постоји статистички значајна веза између колаборације, поверења, успостављања концепта „организације која учи“ и мотивације, чиме су потврђени резултати одређеног броја ранијих истраживања представљених у теоријском делу.

Као најзначајнији организациони фактори који имају утицај на процесе менаџмента знања издвојили су се успостављање „организације која учи“ и „подршка информационим технологијама“. Статистички значајан утицај варијабле „организација која учи“ забележен је на процесе освајања, примене и чувања знања, односно процесе стварање, примене и чувања знања за варијаблу „подршка информационим технологијама“. Поред ова два доминантна фактора, забележен је и значајан утицај мотивације на процес чувања знања, иницијативе на процес стварања знања и подршке топ менаџмента на процес освајања знања.

Статистичка анализа испитала је предложени модел и са аспекта утицаја организационих фактора на све процесе менаџмента знања заједно, а коначно и на организационо учење и организационе перформансе. У оба случаја утврђен је позитиван утицај одабраних организационих фактора, са тим што је тај утицај нешто израженији када је у питању имплементација самих процеса, него процес учења и утицај на перформансе. Једини организациони фактор код кога није утврђена јасна корелација јесте поверење, због чега је хипотеза 2 остала само делимично доказана.

Научни допринос истраживања је вишеструк. Развијен је нови модел и указано је на значај појединачних организационих фактора на могућност успешне примене програма менаџмента знања у Републици Српској. Утврђено је да рад на унапређењу колаборације и поверења између запослених, као и успостављање концепта „организације која учи“ може довести до бржег организационог учења и унапређења организационих перформанси. Кроз даља истраживања овог типа и развој предложеног модела, отвара се могућност проширења и његовог прилагођавања организацијама различитог типа.

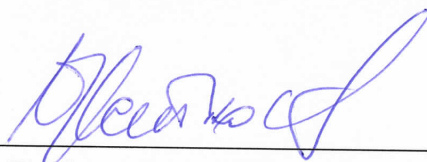
Практични допринос ове дисертације односи се на могућност примене модела имплементације менаџмента знања и мерење утицаја одабраних фактора на перформансе предузећа. Практичном применом модела омогућава се дефинисање мера које могу довести до унапређења процеса менаџмента знања и последично до унапређења перформанси. Менаџерима организација је омогућено да утврде најзначајније факторе, усмере своје напоре на адекватан начин, повећају могућност успешне имплементације савременог програма менаџмента знања и остваре жељене циљеве у погледу резултата пословања.

7. Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

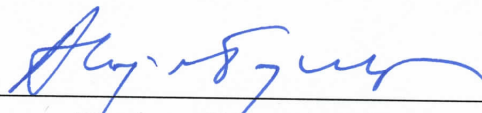
На основу свега изложеног Комисија је мишљења да докторска дисертација кандидаткиње Весне Вукановић-Думановић по својој теми, приступу, структури и садржају рада, квалитету и начину излагања, методологији истраживања, начину коришћења литературе, релевантности и квалитету спроведеног истраживања и донетим закључцима задовољава критеријуме захтеване за докторску дисертацију, те се може прихватити као подобна за јавну одбрану.

Сагледавајући укупну оцену докторске дисертације кандидаткиње Весне Вукановић-Думановић, под називом **Могућности примене савременог концепта и алата менаџмента знања у предузећима у Републици Српској** предлажемо Већу департмана за последипломске студије и Сенату УНИВЕРЗИТЕТА СИНГИДУНУМ да прихвати напред наведену докторску дисертацију и одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 25.11.2020. године

Проф. др Драган Цветковић
УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ у Београду

Проф. др Горан Авлијаш
УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ у Београду

Проф. др Предраг Поповић
Научни саветник Института за нуклеарне науке „Винча“ у Београду